

ΕΠΙΣΚΙΑΣΗ ΧΑΡΙΤΟΣ

1η έκδοση: Νοέμβριος 2025

ISBN 978-960-615-808-7

©2025, Κυριάκος Μαργαρίτης
©2025, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΡΜΟΣ

ΑΘΗΝΑ: Μαυροκορδάτου 11, Τ.Κ. 106 78
τηλ.: 210 3304196 - 210 3830604, fax: 210 3819439

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Πρασακάκη 5, Τ.Κ. 546 22
τηλ.: 2310-220992, fax: 2310-220910

e-mail: info@armosbooks.gr

παραγγελίες: orders@armosbooks.gr

web: www.armosbooks.gr

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ

ΕΠΙΣΚΙΑΣΗ ΧΑΡΙΤΟΣ

Ο Καραγκιόζης
του Χριστόδουλου Αντωνιάδη Πάφου

δοκίμιο

Μνήμη Πάφου

Πείτε πως είμαι ένα όνειρο.

Franz Kafka

Προοίμιο

Φωτοσύνθεση

Τον Καραγκιόζη εγώ δεν τον είδα ποτέ ζωντανό· ούτε τον καραγκιοζοπαίχτη. Για το θέμα του δοκιμίου μου, δηλαδή, δεν γνωρίζω σχεδόν τίποτα. Αλλά αυτό το σχέδόν, συναφές με το σχέδιο, μπορεί να είναι όλο (κι όλο) το δοκίμιό μου. Θα ήθελα να το αναπτύξω.

Όλα άρχισαν το έτος 1989, όταν μας πήγαν με το σχολείο στην κοινοτική αίθουσα εκδηλώσεων του χωριού μας, στη Χλώρακα της Πάφου, δίπλα στον ναό της Παναγιάς, κι εκεί παρακολουθήσαμε μια παράσταση θεάτρου σκιών, για την οποία δεν μπορώ σήμερα να ανακαλέσω το παραμικρό – ούτε την αίσθηση, ούτε την εντύπωση, ούτε την ατμόσφαιρα· ούτε ένα δέος.

Το κενό της μνήμης είναι τόσο αβυσσαλέο, ώστε δεν θα ανέφερα καν το γεγονός (δεν θα το πίστευα), αν δεν το επιβεβαίωναν οι μαρτυρίες των ενηλίκων, των δασκάλων και συγγενών, οι οποίοι όμως, και όπως εγώ, έχουν ξεχάσει και το έργο και τον καραγκιοζοπαίχτη. Το κενό είναι κοινό.

Στην ίδια εκείνη πλατεία, απέναντι από την εκκλησιά, βρισκόταν το καφενείο του συγχωριανού μας Χριστόδουλου Αντωνιάδη, που σήμερα είναι μουσείο με τ' όνομά του, γνωστό επίσης ως Μουσείο Θεάτρου Σκιών, και ως Μουσείο (ή: Γωνιά) του Καραγκιόζη.

Ο άνθρωπος αυτός, ο επονομαζόμενος Πάφιος, είναι βέβαια ο κορυφαίος Κύπριος καραγκιοζοπαίχτης όλων των εποχών, κι ένας από τους κορυφαίους του Ελληνισμού, εφάμιλλος, φέρ' ειπείν, με τους Σπαθάρηδες, εφάμιλλος, ειδικότερα (και προπάντων), με τον Αντώνη Μόλλα.

Σύμφωνα πάντα με μαρτυρίες, τον είδα και τον Πάφιο, και τον χαιρέτησα κιόλας, περνώντας από το καφενείο του, κάτι κυριακάτικα πρωινά μετά τη λειτουργία, μόνο που ούτε αυτό το θυμάμαι, καθότι δεν ήμουν ούτε πέντε ετών. Τότε πέθανε ο Πάφιος, το έτος 1987, τον Ιανουάριο. Ύστερα από δυο χρόνια είδα τον Καραγκιόζη και τα ξέχασα όλα.

Τούτων δοθέντων, αντιλαμβάνομαι ότι το τρέχον δοκίμιο συνιστά ένα παράδοξο, συν τοις άλλοις διότι εστιάζει στο έργο ενός ανθρώπου που δεν τον έχω δει επί το έργον τούτο ποτέ: ποτέ δεν είδα παράσταση του Πάφιου, ποτέ δεν είδα πώς έπαιζε Καραγκιόζη.

Το μόνο που έχω είναι λίγα παλαιά αποσπάσματα, στιγμιότυπα παραστάσεων από ένα ντοκιμαντέρ του Ραδιοφωνικού Ιδρύματος Κύπρου ή ΡΙΚ, και φυσικά οι μαρτυρίες συγγενών και φίλων, που δεν στέκονται σε τεχνικές λεπτομέρειες, αλλά στο ρεζουμέ, στο γεγονός ότι κάθε φορά που έπαιζε ο Πάφιος πέθαιναν όλοι στα γέλια – και τι άλλο θες να μάθεις;

Ως επί το πλείστον, ήθελα να 'ξερα αν ο μεγάλος καλλιτέχνης μου χάιδεψε ποτέ το κεφάλι – αν μου έδωσε, εννοώ, την ευχή. Σε κάθε περίπτωση, εγώ θα την πάρω τώρα, θα τη λάβω μ' αυτό το βιβλίο, που δεν ξέρει σχεδόν τίποτα, και δεν το ξέρει με απόλυτη σιγουριά. Τα κενά στη μελέτη μου θα είναι τα πιο δυνατά της σημεία – τα αναμφίβολα.

Στο ποίημα με τίτλο «Έχουν αποδειχθεί», η Κική Δημουλά γράφει: *Δεν θέλω άλλη απόδειξη. / Υπάρχω εγώ συνολικά. / Διάρρητη μάλιστα. / Για την εγκυρότητα.*

Το διαβάζει αυτό ο Κυριάκος Χαραλαμπίδης, και λέει: «Κρατάμε το “διάρρητη” ως αποδεικτική ομολογία, γιατί τα ποιήματα της Δημουλά είναι γεμάτα σπές – διόδους, εξόδους και ανοίγματα πολλά. Απάνω σ’ αυτό θα θυμηθούμε μια καιρία παρατήρηση του Διονύση Σαββόπουλου για τις φηγούρες του Καραγκιόζη. Έλεγε λοιπόν ότι το ουσιώδες σ’ αυτές είναι οι διάφορες σπές τους, μέσα από τις οποίες εισέρχεται το φως, ώστε να διαγράφονται τα συμπαγή, τα σαρκικά τους μέρη».

Το ποίημα της Δημουλά περιέχεται στο βιβλίο με τίτλο *Η εφηβεία της λήθης*. Εγώ θα πω και την παιδικότητα.

Η πιο ισχυρή μου ανάμνηση από το προαναφερθέν έτος, το 1989, είναι μια εικόνα που απλώνεται στην οθόνη της τηλεόρασης κι επισκιάζει τα πάντα, κατά τη νύχτα της 9ης Νοεμβρίου, όταν τα παιδιά του Βερολίνου γκρεμίζουν το Τείχος της Ντροπής, όταν διανοίγουν μια σωτηριώδη και φωτοδότρα ρωγμή στο λεγόμενο Σιδηρούν Παραπέτασμα.

Οι εξ Ελλάδος αδελφοί ας με συγχωρέσουν, αλλά το σχήμα *Βρώμικο '89*, εγώ που δεν είμαι εξ Ελλάδος, το έβρισκα ανέκαθεν ανεξήγητο. Το *Βρώμικο ψωμί*, από την άλλη, το καταλαβαίνω πολύ καλά. (Τα όμικρον και τα ωμέγα τα προσέχω· μην ψάχνετε λάθη.)

Για την πιο μεγάλη νύχτα του κόσμου, την ένατη ώρα της, όταν πεθαίνει ο Θεός στον Σταυρό, ο ευαγγελιστής Ματθαίος διηγείται το εξής: *Και ιδού τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω, καὶ ἡ γῆ ἐσεισθη καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν...*